

TERVEYDEN EDISTÄMISEN STANDARDIT SAIRAALAN TOIMINNAN LAADUN PARANTAMISESSA

Juhani Lehto

Sosiaali- ja terveystieteiden professori

Tampereen yliopisto

Terveystieteiden laitos

Terveyden edistäminen
Standardi
Sairaala
Laadun parantaminen

TERVEYDEN EDISTÄMINEN

- **Ovatko terveys ja sairaus saman ulottuvuuden vastakkaiset päät?**
- **Sairaala avustaa sairauden vähentämisessä, mutta onko sen tehtävä edistää terveyttä?**
- **Sairaala ”terveyttä edistävänä elinympäristönä” (ennen muuta henkilökunnalle) on totaalisen eri asia kuin sairaala yksittäisten potilaiden terveyden edistäjänä**

LÖYTYYKÖ TERVEYDEN EDISTÄMISESSÄ TOIMIVA

“VÄLITASO”

- **Maailmoja syleilevä yleisajatus ja tuhansia konkreettisia interventiomuotoja, mutta mitä niiden välissä on?**
- **Sairaalan toiminta-ajatuksen kehittäminen edellyttää välitason ajatusta terveyden edistämisestä**

STANDARDIT

- **juuret teollisen tavaratuotannon laadunvarmistuksessa (standardit alittavat tuoteyksilöt otetaan prosessista pois)**
- **olleet ongelmallisempia kaikessa palvelutuotannossa**
- **onko kyse tavoitteesta, päämäärästä, vai standardista vai?**
- **indikaattorit työvälineinä**

LAADUN PARANTAMINEN

- **TQM (total quality management) ja TQI (total quality improvement) ideana, esim BSC (tasapainotettu mittaristo) välineenä, haasteita:**
  - **kokonaisuuden (total) tasolla tasapainottaminen (balanced) – kuka, miten (esim terveyden edistämisen ja vakavien sairaustilojen hoidon laadun välillä)**
  - **mittarien vaikutus**
  - **kaiken miittamisen harha**

SAIRAALA

- hierarkinen byrokratia (esim odotukset johtoa kohtaan)?
- professionaalinen byrokratia (professioiden autonomia ja etiikka keskeisiä)?
- funktiopohjainen sektoroitu organisaatorakenne?
- sektorien keskinäinen riippuvuus prosessien kautta?
- prosessiorganisaatio tai verkosto tai ?

VÄLIYHTEENVETO

- mikä on terveyden edistämisen ydinajatus ("välitasolla"), johon standardien avulla kehittäminen rakennetaan?
- miten hahmotamme sairaalan, ja sairaalan toiminnan muuttamisen?
- miten tasapainotetaan ristiriitaiset tavoitteet – ennen kuin niiden toteutumista aletaan mitata?
- millaiset mittaristot minimoivat haittansa ja maksimoivat hyötynsä?

POTILAIDEN TERVEYDEN EDISTÄMINEN SAIRAALAN TEHTÄVÄNÄ

- sairaalassa olo on potilaalle lyhyt, poikkeuksellinen, normaaliarjesta erillään oleva periodi – terveyden edistämisen perusstrategioiden edellytykset huonot
- sairaalaan joutumisen poikkeuksellisuus ja järkyttävyyys on vahva motivointipohja elämäntapamuutoksiin
- vain erittäin harvoin sairaala voi ottaa ensisijaisen roolin terveyden edistämisessä
- siis: kenen kanssa yhdessä, kenen johdolla (?) sairaala antaa oman panoksensa terveyden edistämiseen

MINKÄ ON SAIRAALASSA MUUTUTTAVA, JOTTA TERVEYDEN EDISTÄMINEN EDISTYY

- hierarkia-byrokratian yläpään?
- professiobyrokratian professioiden?
- sektori (toimialue tms) sektorilta?
- prosessin omistajat?
- prosessi prosessilta?
- verkostojen vahvistaminen?

- strategian ym asiakirjojen?
- organisaation ja/tai johtosuhteiden?
- ohjeiden?
- henkilöstön täydennyskoulutuksen?

MISSÄ RISTIRIITAISET TAVOITTEET TASAPAINOTETAAN ?

- **työntekijän**
- **tiimin**
- **yksikön (osasto, pkl, tms)**
- **klinikan, osastoryhmän, toimialueen**
- **sairaalan toimivan johdon**
- **sairaalan poliittisen päätöksenteon ...**

... tasolla?

STANDARDIT, MITTARIT, INDIKAATTORIT 1

**Ennen kuin niitä tehdään, on oltava
ymmärrys siitä:**

- **mihin**
- **miten, ja**
- **kuka...**

... niitä käyttää

... ja mikä on riski väärinkäyttöön

STANDARDIT, MITTARIT, INDIKAATTORIT 2

Kaikkea ei voi ilmaista standardeina, mitata, muuntaa indikaattoreiksi. Siksi pitää harkita, mistä niitä tehdään – ja mistä ei:

- **asiat, jotka muutenkin saavat riittävän huomion?**
- **ydinasiat vai marginalisoitumisuhan alla olevat asiat?**
- **asiat joiden oletetaan olevan kunnossa vai asiat, joiden pelataan olevan rempallaan?**

- **... onko totta, että organisaatioilla on taipumus keskittyä siihen, mitä mitataan ja jättää muu rempalleen?**

STANDARDIT, MITTARIT, INDIKAATTORIT 3

Mittarit ja indikaattorit ovat aina vallankäytön välineitä, niiden avulla voidaan rakentaa palkintoja ja rangaistuksia, häpeää ja kunniaa, kritiikkiä ja kritiikin hiljentämistä,...

Ne voidaan tulkita luottamuksen puutteeksi ja luottamus on organisaation keskeisimpiä voimavaroja

Sellaista mittaria tai indikaattoria, jonka antmaa näyttöä ei olisi mahdollista manipuloida, ei ole vielä keksitty,

VAIHTOEHTO

- vahingollisten standardien, mittarien ja indikaattorien vaihtoehto ei ole oleminen ilman standardeja, mittareita ja indikaattoreita – vähintään niitä muistuttavia normeja ja arviointikriteereitä muodostuu kaikissa organisaatioissa
- vahingollisten, huonojen ja harkitsemattomien standardien vaihtoehto ovat harkitut ja harkiten käytetyt paremmat standardit, mittarit ja indikaattorit